

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

תמוז תשפ"ה, יולי 2025

תכנית הבגרויות הגמישה

מיקוד הלמידה (כלי העזר) באזרחות חטיבה עליונה לשנת תשפ"ז

לפניכם כלי עזר על פי המתווה הישן. במתווה זה, החל משכבת י תשפ"ז, חלוקת האחוזים לזכאות לבגרות באזרחות 2 יח"ל תהיה:

בחינה חיצונית – שאלון 34271 = 70%

מטלת ביצוע – שאלון 034263 = 30%

בשל השינוי באחוזים בבחינה החיצונית **לא** תהיה שאלת אשכול.

שאלון 34271

70% עבור 2 יח"ל

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאים הלימוד	
החלטה 181 של האו"ם (תכנית החלוקה)	1. הרקע ההיסטורי להקמת המדינה	
- הכרות עם תוכן ההכרזה - חלק היסטורי- הצדקות להקמת המדינה - חלק אופרטיבי מעשי - חלק הצהרתי- אופי המדינה - מאפייני מדינה יהודית ודמוקרטית הבאים לידי ביטוי בהכרזה, ארבע פניות והתחייבויות לגורמים שונים.	2. הכרזת העצמאות	
- לאומיות ומדינת לאום: קבוצה אתנית ולאום - סוגי לאומיות: לאומיות אתנית-תרבותית, לאומיות אזרחית - התנאים ההכרחיים לקיומה של מדינה. - משמעויות שונות של מדינת הלאום- יובהר הרצף: מדינת לאום אתנית תרבותית, מדינה דו-לאומית, מדינה רב- לאומית, מדינת לאום אזרחית. - ההצדקות למדינת הלאום (ילמדו לפחות 3 הצדקות לבחירת המורה)	3. הרעיון הלאומי	
מדינת ישראל, בהיותה מדינה יהודית, היא מקרה פרטי של מדינת הלאום המודרנית. מאפייניה וערכיה נגזרים מהגדרתה כיהודית ודמוקרטית.	מדינת ישראל – יהודית ודמוקרטית	
- העמדות ("חלומות") בנושא זהותה הדתית-תרבותית הרצויה של המדינה: - מדינה מסורתית (מורשתית)-תרבותית, מדינה המשלבת חקיקה דתית-הלכתית בהיקף חלקי, מדינת הלכה ומדינה חילונית שיש בה הפרדה מלאה בין הדת למדינה. - העמדות ("חלומות") בנושא זהותה הלאומית הרצויה של המדינה:	4. עמדות שונות לגבי אופייה הרצוי של מדינת ישראל	

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہنبنۃ 2 * عمارۃ لیف رام * اورشلیم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד	
מדינת לאום יהודית אתנית-תרבותית דמוקרטית; עמדות שאינן תואמות את תפיסתה של ישראל כמדינה יהודית דמוקרטית: מדינת לאום יהודית אתנית-תרבותית לא דמוקרטית, מדינה דו-לאומית דמוקרטית, מדינת לאום אזרחית דמוקרטית העמדות ("חלומות") בנושא זהותה האזרחית הרצויה של המדינה: תפיסות דמוקרטיות ליברליות: תפיסה ליברלית-אינדיבידואלית, תפיסה רפובליקנית (אזרחית ואתנית-תרבותית), תפיסה רב תרבותית.		
היבט משפטי-נורמטיבי: לגבי כל חוק תוכן ומטרה (כיצד מבטא החוק את אופייה היהודי של המדינה). המצב המשפטי המחייב: חוק יסוד: ישראל-מדינת הלאום של העם היהודי, חוק השבות, חוק האזרחות (מופיעים שוב בנושא היסודות החוקתיים), חוק יסוד: מקרקעי ישראל, חוק חינוך ממלכתי, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק יסודות המשפט, חוק חג המצות, החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, חוק איסור גידול חזיר, חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה, חוק השידור הציבורי, חוק שיפוט בתי דין רבניים. המרחב הציבורי: מעמדה של השפה העברית כשפה הרשמית, לוח השנה העברי וסמלי המדינה (סמל, דגל, המנון) בין הציבורי לפרטי: הסדר הסטטוס קוו	המאפיינים היהודיים של המדינה	5.
האחריות והמחויבות ההדדית של מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות	מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות	6.
מעמד המיעוטים במדינת ישראל היבט דמוגרפי סוציולוגי: הכרת קבוצות המיעוט השונות (ערבים, דרוזים ואחרים) היבט המרחב הציבורי: מאפייני המיעוטים וביטוי לתחומי השפה, התרבות והדת. היבט מוסדי: מעמד וסטטוס רשמי של מוסדות המיעוטים בתחומים: חינוך, מוסדות דת, בתי דין.	המיעוטים בישראל	7.
השסע הלאומי: הצגת הקבוצות השונות, גורמים וביטויים לשסע, דרכי התמודדות (אתגר החיים המשותפים, האפשרויות להסכמות, פשרות וצמצום המחלוקות)	השסע הלאומי	8.
ערכים, עקרונות ומאפיינים של משטר דמוקרטי	מהי דמוקרטיה?	
- עקרון שלטון העם - דמוקרטיה ישירה, דמוקרטיה עקיפה/ייצוגית, משאל עם - תנאי יסוד לבחירות דמוקרטיות (כלליות, חשאיות, מחזוריות, שוויוניות, מאפשרות התמודדות חופשית) - שיטת הבחירות בישראל ומרכיביה: רשימתית, יחסית, ארצית (ללא השוואה לשיטות בחירות אחרות)	עקרון שלטון העם	9.
תפיסות דמוקרטיות ליברליות: תפיסה ליברלית-אינדיבידואלית, תפיסה רפובליקנית (אזרחית ואתנית-תרבותית), תפיסה רב-תרבותית	תפיסות דמוקרטיות ליברליות	10.

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہنبیة 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאים הלימוד	
- תרבות פוליטית דמוקרטית - עקרון הסובלנות - עקרון הפלורליזם - עקרון ההסכמיות	תרבות פוליטית דמוקרטית	11.
- עקרון הכרעת הרוב (ושמירה על זכויות המיעוט) - עריצות הרוב	עקרון הכרעת הרוב	12.
- חירות ושוויון כערכי יסוד - רעיון הזכויות הטבעיות (זכויות יסוד): - זכויות טבעיות-זכויות האדם הבסיסיות: הזכות לחיים וביטחון, הזכות לקניין, הזכות להליך הוגן, הזכות לחירות ונגזרותיה (חופש הביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש דת וחופש מדת), הזכות לשוויון; אפליה-הבחנה-העדפה מתקנת, הזכות לכבוד ונגזרותיה (הזכות לפרטיות, הזכות לשם טוב).	זכויות אדם ואזרח	13.
- הזכות לבחור ולהיבחר, חופש ההפגנה והמחאה, חופש ההתאגדות הפוליטית	זכויות פוליטיות/זכויות אזרח	14.
- הזכות לקיום בכבוד – רמת חיים בסיסית, הזכות לבריאות וטיפול רפואי, הזכות לדיור, הזכות לחינוך, זכויות עובדים ותנאי עבודה.	זכויות חברתיות וכלכליות	15.
- יש ללמד דוגמאות לזכויות קבוצה שונות כגון: הזכות לשפה, הזכות לייצוג, הזכות לחינוך, הזכות לקיום מצוות הדת וחופש הפולחן	זכויות קבוצתיות/תרבותיות	16.
- חובות האדם כאדם וכאזרח - זכויות מתנגשות, קשר בין חובות וזכויות	חובות האדם כאדם וחובות האדם כאזרח	17.
- יובהר הרצף בין הגישה הליברלית והגישה הסוציאל-דמוקרטית	גישות כלכליות-חברתיות	18.
- יובהר מושג הגלובליזציה; ייבחנו השפעותיה באחד התחומים הבאים, לבחירת המורה: - חברה וכלכלה: הגירה ומהגרי עבודה - תרבות - מוסדות בינלאומיים ומשפט בינלאומי - מעמדה של מדינת הלאום בעידן הגלובליזציה: היחלשות מול התחזקות	גלובליזציה	19.
- עקרון הגבלת השלטון - עקרון הפרדת הרשויות - חוקה (לא כולל חוקה פורמלית וחוקה מטריאלית) - מנגנוני פיקוח מוסדיים ומנגנוני פיקוח חוץ מוסדיים	הגבלת השלטון	20.
- עקרון שלטון החוק - סוגי הפרות חוק ועבריינות: עבריינות פלילית רגילה, עבריינות שלטונית (אישית וציבורית), עבריינות פוליטית/אידיאולוגית.	שלטון החוק	21.

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہنبیة 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד	
- מקרים בהם יש ספק, מחלוקת או מתח בשאלת המחויבות לציות לחוק: - סירוב לציית לחוק מטעמי מצפון וסירוב מטעמים אידיאולוגיים-פוליטיים - פקודה בלתי חוקית, פקודה בלתי חוקית בעליל		
- זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני איומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה; דמוקרטיה מתגוננת בישראל	דמוקרטיה מתגוננת	22.
- זכות המדינה להגן על עצמה מפני איומים על הביטחון - חקיקת חירום - מעצר מנהלי	ביטחון ודמוקרטיה	23.
	המשטר במדינת ישראל	
- המעמד המשפטי של מגילת העצמאות: ערכית, משפטית, ביטוי בחוקי יסוד - חוקי יסוד: מעמד, תוכן וצורה (בהשוואה לחקיקה רגילה) - חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו - חוק יסוד חופש העיסוק - חוק יסוד: ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי - חוק השבות - חוק האזרחות	יסודות חוקתיים	24.
המהפכה החוקתית והוויכוח על סמכויות בג"ץ	המהפכה החוקתית	25.
- עבודת הכנסת: קואליציה, אופוזיציה, מליאה, ועדות - תפקידי הכנסת: כינון הממשלה, ייצוג האזרחים, חקיקה, פיקוח וביקורת, מינוי בעלי תפקידים, אסיפה מכוננת - חקיקה ראשית: תהליך החקיקה	הרשות המחוקקת	26.
- תפקידי הממשלה: קביעת מדיניות וביצועה, קביעת תקנות - חקיקת משנה, סמכות שירות, חקיקת תקנות לשעת חירום - אחריות ממשלתית משותפת, אחריות מיניסטריאלית	הרשות המבצעת	27.
- אי תלותה ועצמאותה של הרשות השופטת בישראל - סוגי משפט: משפט פלילי, משפט אזרחי - בג"ץ, ביקורת שיפוטית, אקטיביזם שיפוטי	הרשות השופטת	28.

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہنبیۃ 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

בנוסף לנושאי הליבה לעיל, שעליהם תתבסס בחינת הבגרות, על כל מורה לבחור אחד מבין האשכולות הבאים וללמדו. נושאים אלו אינם נכללים בבחינת הבגרות, אך מהווים חלק מתכנית הלימודים.

העולם היהודי

- מקומה של מדינת ישראל בחיי העם היהודי.
- יוצגו מכלול מרכיבי הזהות של יהודי התפוצות והדילמות איתן מתמודדות הקהילות.
- יוצגו מגמות בדמוגרפיה של העם היהודי בעולם.

השסע הדתי

1. תיאור הקבוצות השונות, השוני ביניהן לצד המשותף להן.
 2. המחלוקות, הגורמים לשסע ולהתמשכותו, דרכי הביטוי של השסע.
 3. אתגר החיים המשותפים לאור השסע, האפשרויות להסכמות, פשרות וצמצום המחלוקות.
- הדומה והשונה בחברה: הטרוגניות, שונות, פלורליזם, שסעים.

**תקשורת
ופוליטיקה
בישראל**

- מימוש הזכות לחופש הביטוי, לזכות הציבור לדעת ולפקח על השלטון.
- תיבחן סוגיית ההתנגשות בין מימוש הזכות לחופש הביטוי, לזכות הציבור לדעת והפיקוח על השלטון לבין זכויות אדם ואזרח ועקרונות אחרים.
- תיבחן מערכת הגומלין בין אמצעי התקשורת, השלטון, הארגונים והאזרחים. תהיה התייחסות גם להיבטים שליליים של מערכת יחסים זו.
- אמצעי התקשורת כמתווכים בין השלטון והאזרחים
- עקרון האי-תלות של אמצעי התקשורת
- תיבחן מידת המימוש של עקרון חופש אמצעי התקשורת ושאלת קיומה של צנזורה פורמאלית ובלתי פורמאלית.
- צינורות מידע פתוחים.
- ריבוי מקורות מידע בעלי אופי פלורליסטי.
- כוחם של אמצעי התקשורת
- אמצעי התקשורת כמעצבים את דעת הקהל וכמשפיעים על מקבלי ההחלטות.
- תיבחן מידת חשיפתו של הממסד הציבורי לתקשורת.
- תיבדק שאלת קיומה של תקשורת פלורליסטית בישראל.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

תידון שאלת גיוס דעת קהל להשפעה על קבלת
החלטות של הממסד, או לתמיכה בהחלטותיו.

שיטות בחירות ומפלגות

יוצגו שיטות ממשל שונות:
פרלמנטארית, נשיאותית, מעורבת.

שיטת הממשל הפרלמנטארי בישראל

תיערך השוואה לשיטת הממשל הנשיאותי בארה"ב.
יוצג הוויכוח על שיטת הממשל הרצויה בארץ

בחירות

יוצג הוויכוח על שיטת הבחירות הרצויה לישראל תוך
בחינת היתרונות והחסרונות של שיטות בחירה
שונות.

יובהר נושא האידיאולוגיה והפרגמטיזם במפלגות
השונות.

- תמורות בשיטת הבחירות
בישראל – חוק הבחירות.
- הצעות לשיטות בחירה חלופיות

תיבחנה שיטות שונות לגיבוש רשימות מועמדים
במפלגות (למשל: פריימריס, ועדה מסדרת, וכו')
והוויכוח לגביהן.

- דמוקרטיה פנימית במפלגות

מפת המפלגות בישראל תוצג לפי רצפים של
מאפיינים בסוגיות של חוץ ובטחון, חברה וכלכלה, דת
ומדינה.

- המערכת הרב-מפלגתית
בישראל – יציבות ותמורות.

הרכב הכנסת – תוצאות הבחירות.

- תמורות ביחס החברה
הישראלית למפלגות
ולפוליטיקאים.

יובהרו הקשיים בכינון ממשלות בישראל בשל היותן
ממשלות קואליציוניות ובשל חלוקת הכוחות השווה בין
הגושים (בשנות ה-80).

- סוגי ממשלות קואליציוניות.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

הממשלות יוצגו - על פי מידת התמיכה בבנסת: ממשלות צרות, רחבות, אחדות-לאומית; - על פי מידת הקרבה האידיאולוגית בין מרכיבי הממשלה. ייבחן כוחן של מפלגות קטנות במו"מ קואליציוני.	• הגורמים המשפיעים על הרכבתן של קואליציות.
פנייה לגופי ביקורת ממוסדים: בג"ץ, נציב תלונות הציבור. - השתתפות בהפגנות, בשביתות פוליטיות וכיו"ב. - שימוש האזרחים באמצעי התקשורת. - תגובות להתרחשויות פוליטיות וחברתיות באמנות, בספרות בתיאטרון ובקולנוע. תיבחן מידת השימוש באמצעים השונים ע"י מפלגות, קבוצות לחץ ויחידים ומידת ההשפעה של מפלגות וקבוצות לחץ הממסד. תובהר מטרת התגובות: לעורר תודעה ציבורית ודעת קהל נגד השלטונות או בעדם. תיבחן דרך פעולתם של מנגנוני הביקורת בישראל וייערך דיון באפקטיביות של גופי הביקורת השונים. יוצגו גופי פיקוח ובקרה ממדינה, בג"ץ, היועץ המשפטי לממשלה, וייבחנו דרכי פעולתם. פיקוח וביקורת על רשויות השלטון • מבקר המדינה. • נציב תלונות הציבור (בגופי שלטון שונים). - ועדות חקירה ממלכתיות ופרלמנטאריות. - מוסדות פיקוח ובקרה אחרים. תידון יכולת של קבוצות שונות בחברה האזרחית להיאבק על זכויותיהן:	מעורבות אזרחים ופיקוח על רשויות השלטון מעורבות פוליטית של האזרחים יובהרו משמעותם וחשיבותם של מעורבות והשתתפות אזרחית, כמשלימים להשתתפות פוליטית

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

ממשלה מול המגזר השלישי יידונו המתח וההשלמה בין פעילות הממשלה לבין המגזר השני (העסקי) והשלישי (האזרחי)	
תיבחן שיטת הבחירות למועצות המקומיות ולראשות המועצה יוצגו הנושאים שעליהם מתנהלים בשלטון המקומי מאבקי כוח פוליטיים. תידון הפעילות במועצה כקרב קפיצה לפעילות פוליטית ארצית. יבחן ההבדל במעמד השלטון המקומי במגזר היהודי למעמדו במגזר הערבי, והגורמים לכך.	<u>רשויות מקומיות</u> • חלוקת התפקידים והסמכויות בין השלטון המרכזי והמקומי • מבנה הרשויות המקומיות. הדמוקרטיה המקומית